

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

Մ Ա Տ Ե Ն Ա Շ Ա Ր Ջ Ա Հ Ա Կ Ի Ր, Թ Ի Ի 7

Վ. ԳԵՈՐԳԵԱՆ

Թ Ր Ի Վ Ա Լ Է

(Գ Ե Ր Թ Ո Ւ Ա Մ)

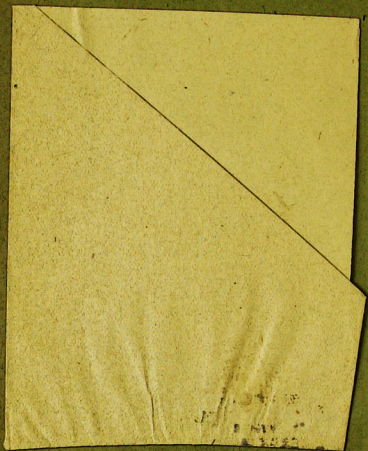

29.

«Հրագրամ»

1938

ԳԵՐՈՒԹ

Հորհրդանամակ

Հանրային
Կ. Կոմիտեի Հայաստանի
Հանրային Կոմիտեի

978 091.2

Հ. ԳՆՐԱԿԱՆՆԵՐ

891.99

9-

Թ Ր Ի Վ Ա Լ Է

(Գ Ն Ր Ա Կ Ա Ն Ն Ե Ր)

A $\frac{\pi}{1325}$

1928

Տպ. «Հ Ր Ա Չ Դ Ա Ն»

Պ Ե Դ Ր Ո Ր

[Faint, illegible handwritten text at the top of the page]

ፊ. ሶ. ተ. ላ. ሀ. ለ. ኑ.

Թ Ր Ի Վ Ա Լ Է (*)

Կապոյս եր այդ օր երկինքն
Ու պայծառ.
Արեւը՝ նման գինիին՝ որ բորբ,
Կարասի մը մեջ
Կ'եռայ յուսայեղց:
Ֆեսած էք երբք
Դուք Վալաֆիոյ դասերն արգաւանդ,
Պշտօր ամուսնեքն Արեւի յագուարք
Ջուրովն ոռոգուած,
Հողին բնդերբներն հոն ունին ետք
Հրաբուխներու սանջահար ուժին.
Գարունն հոն սե՛ր է,
Ու մարդն երջանիկ,

(*) Եռամօր

Գիտերն աստղերուն ներքեւ պարանցիկ,
Ու ցերեկը՝ ծով
Արեւին տակ հազար ծաղիկով...
Գարուն մը այդպէս,
Ո՛վ սէր, կը յիշես,
Մեր մեղրալուսնին
Գացինք միասին
Կողուցն արեւին
Յւ այգիներու սիրոյ գինիին
Նրզով տօնելու .
Սէրը ի՛նչ քաղցր է,
Ազատ դասերու
Յւ ձորձորներու
Մեղեսիկէ
Ծմակներուն մէջ,
Կեանքն ուր լուսառէջ՝
Արեգակի պէս
Լուսազէս՝
Ո՛ր, կը հառապայթէ...

*
* *

Կառաւարն անա իր անիւններուն
Վրայ թաւալուն
Վիթխարի
Ոգի,
Կը սուրայ ուժգին՝
Ու դղրդագին
Կը լեցնէ անջրպետն իր վիճապաճայն
Հգօր
Ճոխնչով...
Ու գառագեղին ձողերն երկաթէ
Խորտակած հուժկու
Էգ վագրի մը պէս
Մոնչիւններով իր խուլ, աղեկեզ,
Մայրաբաղաբին արգանդէն
Ոնդէն՝
Կը նեռէ ինքզինք թափասաններու
Կանաչ, լայնարձակ
Հորիզոններուն...
Ու նեղֆած դաւաւերն,
Ակօսած լայնօրի
Միջոցն այգաբեր՝
Իր յաղթանակի

Կ'երգէ տրական
երգն հրաւազան :
Այդ օր ,
Ո՛վ աղուր ,
Հոգիդ քուերուս յանձնած՝ միասին
Գացիճք երազին . . .

*
* *

Բիթեւն անա սիրուն ,
Կը վառին կողերն
Ուր արեւն ոսկի
Կը քափէ սիրն իր ,
Բնութեան արօին . . .
Սայարկուած ուղին
Գրածեփ , մահուր պերն դդեակներու
Սեմերն լիզելով ,
Լճու կը սողոսկի
Ծառուղիներու ոլորուած մեջքին ,
Դեպ' կողերն ի վեր դարաւանդներուն ,
Ու պարօին վրայ
Նիրնոյ ֆաղափն
Պերնաղիներու նման պչրազեղ ,
Դալար պարեզներ ,
Ծոճուրած խայրով ,
Ու բռնուններու դալլալով ֆաղցրիկ ,

Կը սանի երգին,
Կեանքի՛ն բոցակեզ,
Ու դրոսելով իրենց ամրակուռ
Սմբակներն հուժկու
Նժոյգներն աշխտօ,
Սալարկներու գոռ
Կուրծփին վրայ
Կը փռեն իրենց խրխիւնջը վե՞ս — վե՞ս
Ու՛ անիւներու
Մըզը պողպատե՛.
Ո՛ր, թրիվալե՛,
Մենք սիրահարներ
Ծմակներուդ գով,
Պուրակներուդ մորն
Մրազայնութեան
Մենք կարօտակեզ
Հոգիներ երկու,
Մենք զարուհներուդ
Մըսին վրայ բառած
Կապոյտ քիթեռնիկ,
Այդ օր համբուրած
Լոյսը հիմներին,
Սկանք ձորերուդ
Խմելու գիւնին...

*
**

Թրիվալե՛, Թրիվալե՛,
Պուրակներուդ մեջ օտարազին
Կեանքը ե՛րգ է, կեանքը սե՛ր է,
Ծոցիդ մեջը սիրոյ գինին
Մենք խմեցինք, տուինք հովին
Չանձրոյթը մեր էին օրերուն:
Երբ ձգեցինք քեզ, վերսին
Սերն ուռնացաւ մեր արեւուն:
Թրիվալե՛, Թրիվալե՛,
Սիրոյ պուրակ, ուր արեւին
Կը ծորի լոյսը արծաթէ.
Ուր ունին երգն իրենց օտարազին
Հանդիպակաց բլրակներու
Անդձորդներն ու հովուուհին:
Կ'եռայ սիրս մը մեջըդ արու
Թրիվալե՛, Թրիվալե՛,
Հովիտ սիրոյ, ուր մեր հոգին
Ունկնդրեց երգը մարգարէ
Տենչանքի բորբ արեգակին...

*
* *

Վերադարձն ունի
Երբ սածանքի,
Ձիգ փողոց մ'անա,
Լուսած ամայի
Մեր քայլին առջեւ՝
Նման հառաչանքի
Բզկտուած ողբի
Մը, կը փռուի...
Օ՛ն, մերա՛կ մ'ելս,
Կը կանգնի մեր դէմ
Խոտանգուած ոգին
Հայ նահատարին
Դժխեմ.

— Լուսած սրբաբան —

— Հայ եկեղեցին —

Ամբափակ դռներ
Ուրկէ հայածուած
Է Շնորհալիին,
Ու հայ հանձարին
Երբ ոսկեղնիկ :
Սեւ նահատար, այն զոր յոյսերով
Պապերը կառուցին,

Դարերու յոգնած
Խուլ մոռացութեան
Ալիքն աւերեց...
Արդ ողբի մը
Կը յիշեմ գեեզ,
Դժբախտ մեծասան,
Օտար ասիերու ծաղիկ հայկական,
Դուն բազմաշարշար
Փեռեկեցուած աղօթք,
Սիրոյ համբուս վրայ
Սիրօրդ կը տայ,
Հայ սրտին նման,
Հանճարին նման...

*
**

Փոշեպատ ուղի
Մ'արդ լո՛ւտ կ'երկարի՞
Կը քաշեն հնաւեր
Կառ՛ մ'երեմ ձիեր,
Ու մե՛նք վերստին
Կը մեկնինք լռին.
Ստուերներն արդեն,
Շատոնց իջած են...

*
* *

Ու դուն հոգիդ
Կարկաչ վնիս,
Այդ իրիկուն
Ծրագներուն
Տըւած՝ ինձ հետ,
Սէ՛ր արփաւե՛ս,
Զասուածի մհից
Տարիբ բազնից...

*
* *

Սիրաբաւն ունի
Վեպն իր սխալի,
Կառնն երբ եռածի
Հասաւ կայարան,
Ծառասաններու մեջէն
Հեւալէն շոգեկառնն հսկայ
Կը հասնէր արդէն,
Ու մե՛նք գնացփն
Օրորով ճորէն
Լուսնի լոյսին տակ,
Անապակ
Սերը կ'երագնէ...

Կայծեր կը բռչին
խաւարին մեջ ծով,
Կառաօարժը գոռ
Ծուկն առ ծուկն
Կու սայ ծովսը դուրս,
Ու իր պողպատե
Անիւներու սակ
Խորակամ ազին
Միջոցին՝
Մուրին ընդմեջէն
Խո՛ւլ, կասաղօրէն
Կը սուրայ:
Այա՛
Լիալուսնի սակ
Նիհար յովասակ
Մ'երբ վրնջելէն
Այդ գիօեր
Վերջին կայանէն
Տարաւ հեռաւոր
Մեզ ձորերն անդորր,
Արդէն կէս գիօերն
Շասոնց եր անցեր...

* * *

Դէ՛, աքքնցե՛ք, սիրսս եմ բերե՛ր
Հովիտներուն, ձեր լեռներուն .
Ահ՛րսս եմ բերե՛ր, սիրահրաւե՛ր
Աղբիւրներուն ձեր կարկաչուն : —
Ձեզ անծանօթ երգիչ մ'եմ ես ,
Իօխան սիրոյ եւ երազին ,
Հեռուներէն կու գամ՝ ինչպէս
Կու գայ ծիծառն՝ երգն կսուցին .
Սկե՛ր եմ ձեր հնձաններուն
Խմել գիցին ես այս գիօբե՛ր ,
Լիալուսնի պէս սե՛րս է հասուն ,
Դեռ չհասած սեմերը ձեր ...
Հոգիս ունի երգե՛ր հազար ,
Ձեր լեռներու ջուրերուն պէս ...
Հազար հեփեաք՝ ֆնարահար
Ազուղներու տաղերուն պէս ...
Բացե՛ք, բացե՛ք ձեր դռներուն
Փեղկերն ինձի ասպնջական ,
Ձեզ կը բերեմ չֆնաղագոյն
Սս արեւելին երազական . .
Ձեզ անծանօթ երգիչ մ'եմ ես ,
Իօխան սիրոյ եւ երազին ,
Հեռուներէն կու գամ՝ ինչպէս
Կու գայ ծիծառն երգն կսուցին . .

* * *

Ներսէն կը լսուի
Հաջիւնն ամենի
Գամփո ի մ'որ կ'ոռնայ,
Ապա,
Մութին մեջ,
Դուռը կը դառնայ
ձոնչագին ծխնիներուն վրայ,
Եւ բնկերունիս
Կու տայ անունն իր .
Ջուարք իր ձայնէն՝
Ահա կը բացուին
Սրտե մեր առջին,
Գեղջուկ վաղեմի
Հին ծանօթներու . .
Ուրախ՝ իր կարգին
Կառապանն այժմ կը մտակէ ձին,
Եւ մութ գիշերին
Կը սուրայ կառնն իր խաւարից մեջէն
Նրազայնօրէն . . .

*
* *

Քուճն ի՛նչ ֆաղցր է
Ու՞ զգիծերին մեջ,
Սերդ երբ լուսառեզ
Աղբերակի մ'հանգոյն կարկաչե՛
Կը փակե՛ աչեքն,
Երբ քարթիչներդ յոգնած
Շափրակներու նման կիսաբաց,
Կը գոցուի՛ն,
Ու երբ,
Սիրտդ արիւնիդ
Ժածե՛ն արբբօն
Լուսածիր,
Մեծ, երագի մը վայելե՛ն արու
Կօս պոռթկալու,
Յանկարձ՝
Նոր արտալոյսի մ'ի խնդիր
Կ'ունկնդրե՛ նիւնն իր ...

Արեւը օտսոնց
Երկնակամարին
Վրայ կը շողար,
Ոստրուն վրայ
Քոչուններ իրենց
Կ'երգէին անոյժ
Դայլայլն երջանիկ
Եւ բուրումնաւե՛տ
Վարդասաններուն
Խունկը կը ծոռեր
Սենեկիս մեջ, ուր
Համբուրել կու գար
Զեփիւնը քաղցրիկ
Քումայր վարսերուդ այիքն յորձանուտ,
Առաւօտն ուներ
Ծրքը Մայիսի,
Ու նանանչաւուխս
Արիւն իր ոսկի
Սիրքը Որմզդի...
Նման գիճիին յորդ.
Երբ մօտեցուցի
Շուրքս օրբունքիդ
Վարդ դաօխուրանին,

Կը յիծ՞ս աղուոր ,
Լուսանդո՞րր
Ասողի մը նման
Աչքերդ սիրափրփր
Փայտեցան ինձի՝
Յյն յաւերժական
Փայիսին նման՝
Յիշատակն որուն
Ա՛, չի՛ մոռցրիր...

*
**

Դուք ծանօթ եք այդ լեռներուն ,
Անըջական հովիտներուն ,
Հոն կեանքն ունի
Սիրոյ հեքեաքն իր դիւքական ,
Ու ասդերը՝
Իրենց համբոյրք մեղրածոր...
Արտերու մեջ,
Արեւին սակը լուսալիւ,
Կը լսուի երգն աօխասանփի
Քերանգօր,
Երգը բեղմնաւոր :
Ու երբ կ'հասնի օրն կիրակի ,

Գիւղին հարսներն աւ
Պարմանի
Ջոյգերն աղու,
Կը հաւաքուին
Մեծ հրապարակին
Վրայ
Ահա,
Ու կը դառնան
Իրենց ռուջպարը խօլական
Բոլորքովի.
Խումբը կ'երգէ.

«Հօրա՛, հօրա՛,
Հրթիկօթի համբուն վրայ
Սղուո՛ւր, զքեզ օր մը տեսայ՞
Վա՛յ, լե՛, լե՛, լե՛,
Ջա՛ն, լե՛, լե՛, լե՛:

Նժոյզդ հետի
Ասանակած՝ նման սապետի
Անցար, ու ես քեզ սիրեցի՛.
Վա՛յ, լե՛, լե՛, լե՛,
Ջա՛ն, լե՛, լե՛, լե՛:

Ու ժպեցա՛ր

Ազուն՛ր, ինձի, օ՛, ժպեցա՛ր,

Դարձայ սիրոյդ ես սիրահար .

Վա՛յ, լե՛, լե՛, լե՛,

Զա՛ն, լե՛, լե՛, լե՛ :

Երբ մօտեցար,

Գրկեցիր զիս, եւ ընդերկար

Աչքերուս մեջը նայեցար .

Վա՛յ, լե՛, լե՛, լե՛,

Զա՛ն, լե՛, լե՛, լե՛ :

Եւ այնպէս խոր,

Սիրոյ այնպէս կրակ մ'հզօր

Դրիւր արթիւ մեջ սիրատոյնը,

Վա՛յ, լե՛, լե՛, լե՛,

Զա՛ն, լե՛, լե՛, լե՛,

Որ երբ գացիր,

Զո՛ւր ես կուրծքիս ասկ սիրալիր

Փնտեցի սիրես արտասուալիր .

Վա՛յ, լե՛, լե՛, լե՛,

Զա՛ն, լե՛ լե՛, լե՛ . . . . .

• •

Մարմանդին ծոցը յետոյ գացինք միասին
Սիրահրաւեր մեր ուխտին
Համբուրելու խորհուրդն անմեկին եւ հօգօր,
Մեր սենյանքին բորբ երզով . . .

Ջենիթին վրայ արեգակը կը տողար,
Նման հնոցի մ'հրավառ,
Նօսնիի մ'սուտերին սակ երբ քասուն՝
Նրնջկեացիւ մօտքս դուն :

Ռեսիմարոյ ծառերէն հոյզն աւօտաւոր
Կը բորբ վար լուսածոր,
Մինչ դարաւոր առուն ներքեւ մեր ոտքին
Հ'եսօրօր կը կարկաչէր . . .

Քյն ասեմ ես, այդ ձորերուն ամալի
Մենուրեան ծոցը վայրի,
Սիրասարի իմ բազուկներուս մեջ գեղ
Գրկեցի լս'ւն՝ հովի պես,

Եւ իրանիդ գեղակառոյց կունը մարմար
Դրած մարզին վրայ դալար,
Գեղեցկութեանդ խորանին վրայ քամեցի
Արու իղձերս կասադի . . .

* *

Լիալուսիքը երկնականարին վրայ
Այս գիշեր
Իր մեղքն է ծորեր .
Երկիրն առանցքին վրայ ուղիղ
Բոլորեց սասնընինգ օրջան .
Սայլ մը հոնչաձայն
Կես գիշերէն վերջ
Կը թանի կրկին
Մեզ՝ ֆաղաֆներու
Յօրանջող կեանքին,
Մե՛ծ ձանձրոյքներուն . . .
Քե՛ք՝ սայլարդ, բարի՛ սայլարդ,
Երազի պէս ֆօք եզներդ,
Ջի արեւածագին
Մենք կ'ուզենք հասնիլ
Արեւոյ սիրուն աղօթիքներուն:
Իսկ դուք, հովիտներ,
Աղբերակներու կարկաչով լեցուն
Չֆնա՛ղ պուրակներ ,
Դո՛ւն առագաստի սնակս մտերիմ ,
Եւ դուք,
Ճակատագրիս
Յաւե՛տ անծանօթ
Հողի եղբայրներ,
Բարեա՛ւ մնացե՛ք . . .

Ողջո՛յն Գրմալուլունկ,
Աղօրիքներու ֆաղաֆղ երազուն,
Կ՛ոռոզեն ծիծերդ
Ջուրերն Արժեքի,
Մեջդ կը տրփե
Սիրեն Տրայիանոսի,
Ու ռազմերգի մը պես
Ձիւնապատ լեռներդ
Անա երկնաբերձ
Ամպերու կողերդ կը նիրանեն .
Ու կասարճերեդ
Դարե՛ր շարունակ
Սայլեր բեռնաբարձ
Կը կրեն կրայեղց
Ոգիդ՝ հեռաւոր
Քաղաքներուն քայր :
Մեկաններդ կազան
Վալախիոյ պատուական
Նաթինն ջարմազուն,
Սւ ափերեդ նամես

Մինչև դռները Բիբեթի գոհար,
Բոլոր աւաններն, գիւղերն անհամար
Առաապելական ոգիներու պէս
Կրակեղերու մէջը հրակեզ,
Կողերեղ յօսած
Քարերը կ'եփեն...
Գրմպուլունկ,
Դում աւաններու
Նւ արդիական օուկաններու
Ուժն ու հակադիր
Քաղաք,
Մեջդ կը խլրտի
Նրզը ցորեաններու,
Ու,
Քարահանքերու
Անքեզուած ուժին
Որոտը վայրի...
Գրմպուլունկ,
Սիրոյ հանգրուան,
Ուրիկ մեր հոգին
Յանձնեցինք կրկին

Տբմպովիցայի պզտր ջուրերուն...
Այսպէս քեզ հանչցաւ
Ճամբորդք, որուն
Սիրք կարօտով
Եւ աչքերն լեցուն
Սիրոյ երազով,
Մեկնեցաւ այդ օր
Հեռուն հեռաւոր...

Դու՛ն,
Աչքերէն որուն
Սերն ու բարութիւնն
Սարսփեցաներու
Նման աւիթին,
Մտիս մէջ կաթեց,
Դո՛ւն,
Ստուերն որուն
Աւելի օղջօղուն է քան
Սիրսն արեգական,
Ան որ լեռներուն
Յուաւ իր արթն
Ծո՛վ օճեղութիւնն
Ու գեղն ամանուն,
Սու որուն
Ձայնը թեզերական
Նրդի մը նման
Դեռ կ'արձականգե
Իմ հոգիիս մէջ,
Դո՛ւն, քոյր,
— Իմ սիրոյ բազինս աստուածեան,

Պանն է վայրեն
Այս՝ վերադարձի...
Ոչ մեկ վարանում,
Եւ յետոյ՝

Մեռելներ ունիճք
Մեր խրախնանքի փայլերուն ետիճ
Հին...:

Քայլեճք,

Ու բող հակասագիրը
Անյողողող, առնեղ,
— Ան որ սափորեն

Մասրուակեց մեզ
Գինին արփակեզ,—

Ըլլայ մեր ուխտին,
Մեր մեծ երազին

Առաջնորդն հզոր,

Զի, վերադարձի

Այս համբուն վրայ՝

Կը տեսնեմ

Ես հորիզոններն

Նուանումներուս վառ,

Հրաւարտառ...

Ու, առագաստի

Նարոտիդ ընդմեջեն

Միմոզաներու հետ
Բուրումնաւե ,
Ռունգունգներս կ'ըմպեն
Սարսուռն արփասենչ
Կողերեղ վազող
Կողուցփն լուսեղ...
Ու սիրքս, ահա
Դարերու դիմաց
Կանգնած յաղքապանծ
Ժայռի մը նման,
Կը լեցուի՛ ազատ
Ու յաւերժաբաղձ
Նրզով հերարձակ,
Ու սքու արու
Նայուացփղ աղու
Ծիրփն մեջ,
Սեղծագործ սենչանփն նման
Կը ծլարձակի...
Կինն ես դուն այլեւս,
Ու ես հպարտօրէն
Կը նայիմ
Մայրութեանդ մեջէն
Մարդկութեան ժպտող
Մեծ ապագային...

Վ Ե Ր Զ

ԳԱՆ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0029405

A 1325

Յ Պ. Հ Ր Ա Ջ Դ Ա Ն Ի Մ Ը Զ

ԿԸ ԵԱԿՈՒԻՆ ՀԵՏԵԻՅԱԼ ԳՐՔԵՐԸ

Ջանախիր (Բ. ԹԻԻ (Գրակ. Հաւաքածոյ	Ս. 100 դր.
Լեռնանայասանի Հերոսամարտ վ. Գ.	40 »
Իօխանունի Մայրն (Թասերգ.) Մ. ՄէթէրԼիՆԿ	30 »
Սրիլմոնեսի Քաղաքագետ	30 »
Քիաղարտ (Առակախաղ) Կոմսունի Տր Սեկիւր	10 »
Ռումեն ժողովը. Պատմութիւններ Նիփոլա Երկա	5 Ձրանք
Վերադարձը (Թասերգ.) Ժօրժ Րիփօլե եւ	
Ապահովագրեալ Նամակ մը (Կասակերգ.)	
Գ. Քուրքէլիքի (Մեկ հասորով)	2 Ձրանք
Սիւրիանայ Երգարան Շեղակազմ (Ա. Գիբ)	25 դր.
Քերթուածներ Պերոս Իուրեան	4 Ձրանք
Ջգայասես Կիբը — ՀԱՆՐԻ ՊՈՐՏՈ	25 դր.
Տասը Պատմութիւններ	6 Ձրանք

ԳԻՆ 4 ՁՐ.

Յանձնարարութեանց համար դիմել հետեւեալ հասցեին.

V. K é v o r k i a n Rue Kastl N.o 33, BEYROUTH